

Kulturális városfejlesztés – a szabad terek építésze Székesfehérváron

Az építészet mindig egy adott kor akaratának – a korszellemnek – térbeli kivetülése. Ezért fontos ismernünk a város történelmét ahhoz, hogy értsük a város évszázadok alatt kialakult településszerkezetét, amelyet korról korra, rétegekben hagyományoz az utókorra.

Székesfehérvár, a több mint ezeréves város, amelyet 972-ben Géza fejedelem alapított, közel ötszáz évig a Magyar Királyság koronázó fővárosa volt. Itt állt a királyi trón, itt tartották az országgyűléseket, és itt temették el számos királyunkat. Fehérvár a török hódoltságig megőrizte a Magyar Királyságban elfoglalt vezető szerepét. Ezt követően fejlődése megtorpant, és csak a török kiűzése után indulhatott újra. A XVIII. században, középkori utcarendszerét megtartva, barokk stílusban szinte teljesen átépült.

Székesfehérvárhoz az évszázadok során számos jelző tapadt, ami gazdag történelmi múltját és éppoly gazdag jelenét mutatja. „Az ország történelmi fővárosa”, „koronázóváros”, a „barokk Fehérvár” és a közelebbi múltból az „iparváros” vagy „Közép-Európa szilíciumvölgye” megfogalmazás is ismert mindenki előtt.

Ezekben a már-már közhelyszerű kifejezésekben meg is bújjik a lényeg: egy város, amely ugyan középkori központi szerepkörét elvesztette, azonban a településhálózatban elfoglalt kiváló elhelyezkedése, az évszázadok során felhalmozott kultúrája, a korai polgárosodás eredményezte vállalkozó-újító gondolkodásmódja következtében mindig a haladó korszellemnek megfelelően tudott és akart fejlődni. A több évszázados állami-szakraális vezető szerepből jó értelemben vett hagyománytisztelet, a korai polgárosodásból pedig innovatív, korszerű életszemlélet alakult ki, amely a hely szellemévé vált.

Újabb lendületet a város fejlődése a XIX. századi polgárosodás után, a két világháború közötti korszakban vett. Ekkor a jelentős iparfejlesztés mellett a településnövekedéssel együtt a belváros is megújult, az egységes városképet eredményező magas szintű beavatkozásoknak köszönhetően. Ennek céldátuma az 1938-as Szent István-émlékév volt, amelynek során Székesfehérváron ült össze az Országgyűlés, valamint a budapesti Eucharisztikus Világkongresszus eseményéhez kapcsolódó Szent Jobb országjáró körút második állomása Székesfehérváron volt. Itt feltétlenül meg kell említeni Csitáry G. Emil polgármester, Schmidl Ferenc főépítész és Kotsis Iván építészprofesszor

nevét, akiknek közös munkája eredményeként alakult ki a belváros mai, egységes arculata. A belvárosban bontások hatására több, emberléptékű városi terünk is abban az időszakban született, Kotsis professzor különösen érzékeny – szinte sebészi – beavatkozásai nyomán: a mai Bartók Béla tér, a Hősök tere és az Országzászló tér.

A korszak egyik legfontosabb építészeti-városépítészeti alkotása volt a Nemzeti Emlékhelyünk – a koronázótemplom területének – feltárása, valamint Lux Kálmán és fia, Lux Géza által tervezett bemutatása, továbbá a Szent István-mauzóleum és a kőtár megépítése. Jelentős építészeti emlékünke a korból városházánk – Kotsis Iván által tervezett – mintaszerű átépítése, bővítése. Ekkor készült el Schmidl Ferenc tervei alapján a mai Csók István Képtár és Vörösmarty Mihály Könyvtár különleges, novecento hatást tükröző épülete, amely eredetileg kultúrháznak épült, és egyik fő rendeltetése lett volna az 1937-es párizsi világkiállítás nagydíjas művének, *Aba-Novák Vilmos Magyar–francia történelmi kapcsolatok* című pannójának állandó kiállítása.

Ezt követően a II. világháború után a humán és mérnöki kultúra teremtette – a Csitáry-érában lendületet vett – korábbi eredményekre támaszkodva létrejött óriási iparvállalatok (például a Videoton, az Ikarus, a Köfém) alapozták meg a rendszerváltozás után megindult – magántőkét vonzó – újabb gazdasági-technológiai fejlődést. Jól mutatja ezt, hogy míg az 1930-as években alig negyvenezen éltek itt, addig 1980-ra a lakosság szám elérte, majd később meg is haladta a százezer főt. Ez a migrációs nyereség a betelepülők lakáshoz jutásának biztosítása okán meg is mutatkozott a településszerkezetben: a középkori szerkezetű és műemlékekben gazdag belvárost a háborús károk, majd a háborút követő további szanálások következtében körbevette egy nagy lakótelepgyűrű, feszültséget okozva ezzel a város településszövetében.

A nagyipari termelés okozta aránytalan településszerkezeti átalakulás következtében (extenzív ipar- és telep-szerű lakóterület-fejlesztés mellett a hagyományos építészeti struktúrák eltűnése számos helyen) alakult ki a város építészeti arculatának kettőssége. A történelmi városközpont középkori és barokk ékszerépületei, valamint a nagy megastuktúrák a lakótelepeinken, ipari parkjainkban mára épített környezetünk szerves részeivé váltak.

Nem titkolt célja a városnak e feszültség oldása, a belváros kiterjesztése, a két települési struktúra határán finom átmenet megteremtése, a sebek begyógyítása.

A gazdasági alapok megteremtése, a munkanélküliség szinte teljes felszámolása után a város az életminőség javítása, az épített környezet fenti céloknak megfelelő alakítása irányába fordult. A sajátos településszerkezeti kettősség feloldásaként, valamint az életminőség, a környezetkultúra fejlődése és az egészséges, élhető városi környezet fejlesztése miatt is fontos meglévő értékeink megőrzése, közterületeink megújítása és a jelenleg mozaikos zöldfelületi rendszerünk kiteljesítése.

A középkori utcaszerkezetű belvárosban a török kiűzése után felépült barokk épületek különös helyet foglalnak el a magyar építészet- és várostörténetben. A barokk térszervezésre jellemző tengelyesség, monumentalitás és szimmetria helyett a girbegurba középkori utcák térfalaként sorakoznak a barokk intézmények, templomok, paloták a belvárosban.

A Fő utca felújítása

Az 1930-as években megújított és harmonikus egységbe rendezett belváros a XX. század második felében szinte

nem változott semmit, csak az utcákat, tereket nevezték át. Itt volt az ideje egy hagyománytisztelő, mégis korszerű szabadtéri építészeti elveket alkalmazó felújításnak. Az addig pusztán közlekedésre használt, magas padkával rendelkező, aszfalttal burkolt, elválasztott közút-járda rendszert egy faltól falig nemes burkolattal ellátott, a „város nappalijaként” szolgáló, kávézókkal, kitelepülésekkel tarkított, kulturális rendezvények megtartására alkalmas térsorrá céloztuk átalakítani.

A belvárosban kezdődött közterület-megújítási munkánk, a Fő utca burkolatának felújításával. A Mezős Tamás vezette tervezőcsapat koncepciója a barokk motívumkészletéből választott indamotívumból teremtett kétdimenziós street art kompozíciót, amikor felrajzolta azt az utcára, amely éjszakánként világító LED-csikként kíséri az arra sétálót. 2014-ben a Magyar Urbanisztikai Társaság és az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága által meghirdetett Köztérmegeújítási Nívódíj pályázaton az alkotás dícséretben részesült.

Árpád-ház Program – Nemzeti Emlékhely Sétaút

Belvárosunk tele van gazdag múltunkat felmutató relikviákkal: épületekkel, épületmaradványokkal a koronázó-

A Fő utca látképe a Zichy liget felől, előtérben a város szülőlténeke, Ybl Miklósnak a szobra, Székesfehérvár
Fotó:
Bácskai Gergely

templom romjaitól Géza négykaréjos kápolnáig, a fedelmi, királyi palotáink régészeti emlékeitől a városfal megmaradt alapfaláig. Legendások köztéri királyszoobraink, amelyek évtizedek óta egyre gyarapodnak (Géza fejedelem, Szent István, Szent Imre, Szent László, Mátyás, Nagy Lajos és mások). Első ötszáz évünk országló jelentősége nem tűnt el nyomtalanul sem épített környezetünkben, sem köztéri alkotásainkban.

2013 augusztusában a kormány Székesfehérváron tartotta ülését, és elhatározta, hogy a közelgő emlékévek (2022: az Aranybulla nyolcszázadik; 2038: Szent István halálának ezredik évfordulója) alkalmából, az Árpád-ház Program keretében Székesfehérváron nemzetközi viszonylatban is jelentős fejlesztési programot hajt végre. A program 2016–2022. évi első ütemének kiemelt fejlesztési alprogramja „Az ország bölcsője” címmel a székesfehérvári királyi koronázó- és temetkezési templom, valamint az azt befogadó koronázóváros legkiemelkedőbb kulturális örökségi értékeit egységben kezelő fejlesztést, továbbá annak két szakaszban történő megvalósítását foglalja magába. Része a programnak az Árpád-ház történelmi művét, annak európai jelentőségét, továbbá az Árpád-ház uralkodóit, szentjeit, az Árpád-kor kulturális örökségi emlékeit, művészetét bemutató nagyszabású hazai és nemzetközi kiállítás koncepciójának megalkotása, valamint a program 2016–2022. évi első üteme keretében, kiemelt projektként történő megvalósítása. A kiállítás 2022 tavaszán nyílt meg a felújított, bővített volt ciszterci rendház épületében működő Szent István Király Múzeumban, és jelenleg is látogatható.

Az Árpád-ház Program további fontos eleme a székesfehérvári koronázó bazilika köveinek kiállítására szolgáló Ideiglenes Bazilikatörténelmi Kiállítótér és Látogatóközpont tervezése és megvalósítása, amelynek építése éppen zajlik a Nemzeti Emlékhely tőszomszédságában, az 1939-ben, Hübner Tibor tervei alapján épült – mára megüresedett – egykori Köztársaság mozi épületének teljes átalakításával. Az átalakítás főtervezője Karácsony Tamás Ybl-díjas építész.

Szabadtér-építészeti fejlesztés szempontjából az említett elhatározások egyike – amely a koronázóváros legkiemelkedőbb kulturális örökségi értékeinek egységes fejlesztését célozza – a Nemzeti Emlékhely Sétáútnak elnevezett programelem. Ennek fő célja a hagyomány jegyében a koronázóvárosi örökségünknek a mainál sokkal átfogóbb, tematikusabb bemutatása, és az, hogy az egyetlen magyar királyi dinasztia – az Árpád-ház, amely háromezredig uralkodott Európa szívében – elnyerje méltó helyét Európa térképén.

Kormányzati támogatással csokorba szedtük a város történelmi relikviáit, épületeit, szobrai, régészeti lelőhelyeit, amelyek királyainkhoz kapcsolódnak, és ezeket a Nem-

zeti Emlékhely Sétáúton – amelyet szabadtér-építészeti és kertészeti eszközökkel meg is jelöltünk – bemutatjuk az ide látogatóknak. Európából is jól látható, egyedi építészeti jelenségnek gondoljuk azt, hogy Székesfehérváron az itt koronázott és eltemetett királyok és királynék nevét találjuk majd időrendben a házfalakon. A királyjelek mentén a sétautat bejárva megtekinthetjük azokat a történelmi relikviákat, épületeket, szobrokat, helyeket, amelyek az Árpád-házról és a többi magyar királyról üzennek. A Nemzeti Emlékhely Sétáút járófelületén, a járdán a tematikus utat az „évszázadok percmutatóit” szimbolizáló kőrovátkákkal jelöltük, így azon végighaladva – mint egy „szakrális zebrán” – el sem tudunk tévedni. A királyjelek éjszakai megvilágítással, nemes anyagból készültek. A sétáút további elemeiként zöldfelületeket alakítunk ki, valamint információs táblákkal is segítjük a történelmi séta látogatóit. A Nemzeti Emlékhely mellett pedig a „Lábas-ház” árkádjai alatt digitális animáció mutatja be királyaink koronázási szertartásait, valamint itt mutatjuk be királynéinkat is egy kültéri pannón.

Az Árpád-ház Program tematikájához kapcsolódó közös vállalásunk volt a Magyar Művészeti Akadémiával a 2017. évben a negyven évnél fiatalabb építészeknek meghirdetett, Székesfehérvár Történelmi Központja 2017 című országos tervpályázat is, amelyre tizennégy pályamű érkezett, és minden tervben talált a zsűri értékelhető gondolatot. A fiatalok újító, bátor felvetései alapot adhatnak a Nemzeti Emlékhely régészeti-építészeti-emlékpolitikai jelentőségéhez mérhető további tervezéshez.

Az Aranybulla-emlékmű és környezetének megújítása

Tavasszal fejeződött be a Nemzeti Emlékhely Sétáút egyik állomásának, az Aranybulla-emlékműnek és környezetének megújítása a Csúcsos-hegyen.

A Csúcsos-hegy és közvetlen környezetének történelme igen régre nyúlik vissza: a régészek a hegy két kilométeres környezetén belül bronzkori, római és honfoglalás kori lelőhelyeket tartanak számon. Székesfehérvár szempontjából kiemelt jelentőségű a Budai Krónikában, a Thuróczi-krónikában és Kézai Simon mester krónikájában említett történés, miszerint: „Átkelvén a Dunán, Árpád bevonult Pannóniába, és azon a helyen ütötte föl táborát, ahol később Székesfehérvár épült. Ez volt tehát Árpád fejedelemnek első szállása.”

Kálty Márk szerint Árpád, miután legyőzte Svatoplukot, „tábort ütött Noé-hegyén, Fehérvár mellett. Ez volt az első hely, amelyet Árpád kiválasztott magának Pannóniában, ezért Szent István király, aki tőle származott, ott, a közelben alapította meg Fehérvár városát.”

Ezen írások és a szájhagyomány szerint ez a hely, ahol

Az Aranybulla-
emlékmű és
környezete,
a kerékpáros
pihenő,
Székesfehérvár
Fotó:
Bácskai Gergely

Árpád először megvetette a lábát Pannóniában, a Noé-hegy (ez a Csúcsos-hegy első ismert neve) volt, így városunk alapítása vélhetően részben ennek a „hegynek”, dombnak köszönhető.

A középkorban feltételezhetően az Aranybulla kiadása köthető a területhez, ugyanis a szójhagyomány szerint vagy az András-gyepen vagy a Csúcsos-hegyen hirdették ki.

II. András 1222. április 24-én, Székesfehérvárott adta ki aranypecsétes kiváltságlevelét, amely a magyar történeti alkotmány egyik legfontosabb törvényeként a megszületését követő későbbi századokban hivatkozási alap volt a rendi szabadság védelmében. Az Aranybulla – többek között – elrendeli a székesfehérvári törvénynap Szent István ünnepén való megtartását, több intézkedést hoz a királyi szerviensek védelmére. Tiltja egész vármegyék és országos méltóságok örökös eladományozását, továbbá a fő tisztségek halmozását (csak a nádor, a bán, a királyi és a királynéi udvarispán viselhet két méltóságot), ellenállási jogot biztosít a főpapok és a világi előkelők számára azon esetben, ha az uralkodó vagy utóda nem tartaná be a törvénycikkelyeket.

Az első Aranybulla-emlékművet, amely egy obeliszk volt, 1922-ben, a hétszáz éves évforduló alkalmával emelték a mai helyén. Alkotója ifj. Havranek Lajos. Mivel az emlékmű a II. világháborúban megsérült, 1950-ben eltávolították. 1970-ben az emlékhelyre egy szovjet tankot állítottak, „emlékeztetőül a városért vívott harcokra” és talán figyelmeztetésként. 1972-ben, az Aranybulla kihirdetésének hétszázötvenedik évfordulóján, jobb híján a Budai úton állították fel a Rétfalvi Sándor által készített emlékművet. 1990-ben, a tank eltávolítása után a szobor végre elfoglalhatta méltó helyét a Csúcsos-hegyen; augusztus 18-án avatták fel.

A teljesen megújított terület az egységesen formált Nemzeti Emlékhely Sétaút része. Az Aranybulla-em-

lékmű környezetét érintő revitalizáció, beavatkozás célja, hogy a jelenleg elhanyagolt, kihasználatlan terület alkalmassá, méltóvá váljon komolyabb megemlékezések rendezésére, a hétköznapokban pedig kirándulóhelyként szolgáljon.

A tervezett rendeltetésekhez szükséges számú gépkocsi, illetve autóbusz fogadására is alkalmas parkolóhelyek kialakításán túl a helyszínt déli irányban, a meglévő erdő-sáv mellett indokolt volt összekötni a forgalmas kerékpárúttal. Ehhez kötődve pedig megépült egy jól használható – a hegy déli lábánál található tisztásra tervezett – kerékpáros-pihenőhely. Az előzetes igények alapján itt állítottak fel egy „zászlórúdnyi” magasságú, kecses, vékony keresztet.

Az ide érkezők több módon juthatnak fel az emlékműhöz. Egyrészt a parkolókból indított lépcsőkön, a meglévő aszfaltúton keresztül vagy a kerékpáros-pihenő felől érhetnek fel az ünnepségek lebonyolítására alkalmas díszterre, ahonnan két lépcsősor vezet az emlékműhöz. Másrészt a kálváriák előképét szem előtt tartva kialakított, új – SZÉKES-FEHÉRVÁR-KIRÁLYI-VÁROS felirattal díszített – műkö támfallal szegélyezett lépcsősoron felsétálva.

Célunk a jelenleg is értékes, de „megtépázott” természeti környezet és a kiemelt turisztikai látványosság méltó keretbe foglalása volt. A természetközeli és épített elemek közötti egyensúly és összhang megteremtésére igyekeztünk lendületes, dinamikus térstruktúrát és közlekedési hálózatot kialakítani, amely formavilágában és vonalvezetésében egységes mind az épített, mind a zöldfelületi elemek tekintetében, anyaghasználatban ugyanakkor egyértelműen elkülönülnek a területhasználati egységek. Ezzel alakítottunk ki hierarchiát a fő elemek és a kiegészítő funkciók között. A koncepció alaprajzi kialakítását egyértelműen meghatározza a Csúcsos-hegy szabályos, kúpos formája és a tetejére való kényelmes feljutás íves szerpentin vonala. A további tájépítészeti elemeket erre a sémára fűztük fel. Ezt az íves, nyújtott formavilágot viszik tovább a sétányok, pihenők, növényfoltok, aminek eredményeként egységes, hegyet ölelő park kelhet életre.

A helyszín a már említett Nemzeti Emlékhely Sétaút részét képezi, ezért ennek elemei is megjelennek a koncepcióban. A térképtáblán látható a kapcsolódás a Nemzeti Emlékhely Sétaút belvárosi részéhez, az épített elemekre helyenként rákerül annak szimbóluma, az információs táblák pedig ugyanazok, amelyeket a belvárosban is felállítottunk. A táj- és kertépítész tervezők Vojtek Tímea, Ghyczy Zsuzsanna, Fodor Emese és Pápai Veronika, az épített elemek tervezésében Papp Eszter építész működött közre, a grafikai arculat alkotója Nádi Boglárka grafikusművész volt.

Belvárosi közttereink

Országzászló tér

Visszakanyarodva a belvárosba, következő munkánk az Országzászló tér teljes átépítése, felújítása volt. A tér kialakulása is érdekes történet. A szegélyén húzódott az egykori vizesárok, amely a városfalat kísérte. A trianoni békeszerződés után elindult országzászló-mozgalom keretében 1936-ban itt állították fel az Országzászló-emlékművet, amely Rimanóczy Gyula építész tervei alapján készült. Az emlékműnek helyet adó telket annak tulajdonosa – egy fehérvári iparos – adományként szerezte meg a város közössége. Ezután a leendő tér további épületei elpusztultak a háború során; ezeket már nem építette vissza az utókor, hanem immár egységes városi térként kialakítva köti össze a középkori eredetű Fő utcát az 1930-as években – a várárok befedésével – létrehozott Várkörúttal. Az eredeti Országzászló-emlékművet a háború utáni korszakban eltávolították a térről.

A várostörténeti vonatkozások mellett a mai igények jelentkeztek fő tervezési szempontként: az elmúlt évek sikeres programturizmusának köszönhetően erősen megnövekedett a belvárosi gyalogosforgalom, ezért szükség volt annak befogadására, illetve leültetésére a Fő utca közvetlen szomszédságában álló, idős fák által árnyékolta téren. A terv a meglévő fákat természetesen jelentős értéknek tekintve, azok megtartását, sőt számuk növelését célozta. A törzsek köré tervezett, árnyékot tűrő cserjékkel és évelőkkel borított kisebb-nagyobb dombok élhető körülményeket biztosítanak a fák számára, és dinamikát adnak az egyébként enyhén lejtő térnek. Így alakultak ki a nagy arányban jelen levő burkolt felületek zöld szigetei, amelyek organikus szervezőelemekké váltak. A tér tervezésénél az azóta megváltozott térszervezési viszonyokra, forgalmi változásokra érzékenyen reagáló újragondolás volt a cél, figyelemmel a tér eredeti kialakítására, valamint a másik emblematikus térelemre: az 1960-ban készült virágórára. A visszaállított Országzászló-emlékmű másolata mellett faltól falig burkolat készült, zöld szigeteként dombok, ülőkavicsok, öntött dekorkő padok teszik lehetővé a teret. Az itt húzódó egykori várárok nyomvonalán pedig egy kis vízfolyás készült, amely amellett, hogy temperálja a teret, csobogásával pihentető hatást kelt, és a gyerekek papírhajóinak úsztatására is kiválóan alkalmas. Az utcabútorokon és a kaszkádon átvezető kis hidakon a téren álló épület műves homlokzati elemei idéződnek fel, és a szomszédos Fő utca kandeláberei és burkolata folytatódik itt is, az egységes utcakép céljából. Ami leginkább örövendetes, az a növények gazdagsága. A zöldélményt a terepformák csak fokozzák, hiszen bármelyik irányba nézünk, síkból kiemelkedő virágkompozíción akad meg a szemünk. Az emblematikus virágórát az eredeti helyén felújítottuk,

azóta minden évben a város közössége szavazással döntheti el, hogy az adott évben milyen virágkompozíció rajzolja ki az óra számlapját. A tér táj- és kertépítész tervezői Vojtek Tímea, Ghyczy Zsuzsanna és Fodor Emese voltak. Az emlékmű felállításában Boór Bernadett építész működött közre, a tér grafikai elemeinek alkotója Nádi Boglárka grafikusművész volt.

Bartók Béla tér

Másik fontos emberléptékű óvárosi terünk is – amelynek táj- és kertépítész alkotói szintén Vojtek Tímea és Ghyczy Zsuzsanna voltak – éppen a közelmúltban újult meg: ez a Bartók Béla tér. A téren áll a már említett Csók István Képtár és Vörösmarty Mihály Könyvtár épülete, a korábbi ciszterci rendházban működő Szent István Király Múzeum, valamint az 1939-ben épült Ciszterci Szent István Gimnázium. A tér felújításakor a veretes premodern és a római iskolás, novecento stílusú térfalak hangulatát céloztuk meg. Ezért az ódon, barna téglaburkolat, amely a tér főépületének árkádjai alatt húzódó téglafalat és annak padlózatát idézi; ezért a geometrikus formarend, amely a térfalak elegáns hűvösségével rokon, és ahol a burkolat raszterkialakítása a képtár és a gimnázium homlokzataival áll párbeszédben. A burkolatsávok a képtár oszlopainak kiosztását követik, a rasztercsíkok és a növényágak a gimnázium ablakkiosztásának ritmusát veszik fel, ezzel lehetővé téve a gimnázium előtti bejárati kis téröböl összekapcsolását a térrel.

Itt is fontos szempont volt, hogy a burkolt felületek épülettől épületig tartsanak, ne a korábbi, parkoló és közlekedő autók közé beszorított területre korlátozódjon a tér tényleges felülete. A parkolást a teljes Bartók Béla téren megszüntettük, és annak térszintjét egységesen egy szintre hoztuk.

A terület zöldfelületei a meglévő fák elhelyezkedése miatt mozaikos rendszert képeznek, ahol különálló, négy-

A megújult Bartók Béla tér, szemben a Csók István Képtár és a Vörösmarty Mihály Könyvtár, jobbra a Szent István Gimnázium, Székesfehérvár
Fotó: Bácskai Gergely

zetes növényágak és a fák szervezik a kisebb tereket, funkciókat.

A gimnázium bejárati tere gyülekező- és találkozóhelyként a diákéletet szolgálja. Az iskolához kapcsolódik egy kültéri tanterem, amelyet kialakítása alkalmassá tesz a pihenő funkció mellett szabadtéri foglalkozások, tanórák megtartására is.

A platán a tér legkedveltebb fája, ágrendszere fára mászásra csábít, ezért faemelőnyel alakítottunk ki a törzse körül. A pódium változó magassága több korosztálynak is kényelmes ülőmagasságot biztosít, emellett kisebb együttesek fellépésekor (vonósnégyes, jazzkoncert, színjátzó köri előadások) hangulatos kisszínpadként működhet, ahol a fa lombja és az épület adja a háttérrel.

A tér központi része fákkal és zöldfelületekkel tarkított, burkolt felület, amely hétköznapokon a pihenést, illetve a teret átszelő gyalogosforgalmat szolgálja. A térre tervezett nyári koncertsorozatok alkalmával ez a terület szolgál ötszáz fős nézőtérként, vásárok idején pedig itt lehet felállítani az árusítóasztalokat, esetleg pavilonokat.

A képtár előtt álló eredeti, nagy méretű medence – amely a tér léptékéhez képest túl nagy is bizonyult – elbontásával a tér a képtárhoz közvetlenül kapcsolódik, a nagyvonalú lépcsősor révén jobban érvényesül az épület homlokzata, valamint a széles lépcsősor ücsörgésre is kiválóan alkalmas. Koncertek alkalmával itt állítják fel a fedett nagyszínpadot (ötvenfős zenekar, illetve nagy kórus részére), amely a képtár árkádsorával – mint háttérrel – együtt különleges színpadképet eredményez.

A tér keleti részén, az olvasóterem bejáratával szemben található három, igényesen kidolgozott információs tábla, amelyek – a tér valamennyi arculati-grafikai elemével együtt – Nádi Boglárka grafikusművész alkotásai. A táblák tájékoztatnak a tér művészeti jelentőségéről a festészet (Aba-Novák), a zene (Bartók) és az építészet (Schmidl) területén, valamint bemutatják a tér és az azt övező épületek rövid történetét is.

A városban (Országzászló tér, Várkörút) több helyen megjelent dekorkő elemekkel (padok, növényládák) azonos anyaghasználat és a megegyező típusú lámpatestek, hulladékgyűjtők alkalmazása segíti az egységes belvárosi hangulat kialakulását.

A részletesen bemutatott belvárosi közterületeink, valamint a Nemzeti Emlékhely Sétaúthoz kapcsolódó fejlesztéseink mellett feltétlen meg kell említeni a belváros szélén, szintén a közelmúltban átépített Jávor Ottó teret, amely egy panellakótelep és az óváros között – az 1960-as években elbontott épületek helyén – spontán kialakult tér az evangélikus templom szomszédságában, és vizes elemekkel, díszburkolattal, számos pihenőpaddal, valamint az ott korábban felállított és új köztéri alkotásokkal gazdagítja városunkat.

Nagyobb léptékű erdősítési, parkfejlesztési programunkban az utóbbi években több, nagy jelentőségű projektet indítottunk, amelyekből kettő elkészült, egy pedig kivitelezés előtt áll. Már korábban iszapkotrással, partvédelemmel, térvilágítással rendelkező sétány kialakításával felújítottuk a Csónakázó-tavat, amely mellett, a volt vidámpark helyén Koronás Park néven nagyszabású, foglalkoztató-épülettel is rendelkező gyermekjátzóteret adtunk át a város közösségének. A Sóstó természetvédelmi területen – a szintén a közelmúltban átépített, részben lefedett Sóstói Labdarúgó Stadion szomszédságában – elkészült a teljes rehabilitáció, amellyel ismét vonzó kirándulóhellyé vált, ahogy az a háború előtt is volt. A Sóstó teljes megújításával, vízpótlásával vizes élőhelyként látogatható vadrezervátummá vált. Ehhez kapcsolódóan látogatóközpont és vadvédelmi központ is épült a területen.

Végül fontos megemlíteni a Zöld Város – Fehérvár Tüdeje projektünket, amelynek első üteme (a Palotavárosi tavak és környezetük) a közelmúltban valósult meg. Éppen kivitelezés előtt áll a projekt második üteme, amely az alsóvárosi rét százhektáros területén ebben a fejlesztési szakaszban harminc hektáron jelent parkfásítást, erdősítést, sétány és pihenőpontok kialakítását. Ezt szabadidős-rekreációs területként, valamint oxigéntermelőként kívánja a város hasznosítani. A Zöld Város – Fehérvár Tüdeje fejlesztési program 2015-ben azzal a szándékkal jött létre, hogy a Székesfehérváron az elmúlt évtizedekben végbenem extenzív fejlődést, amelynek fő komponense az iparfejlesztés és ezzel összefüggésben a tömeges lakásépítés volt, ellensúlyozza egy nagyszabású zöld- és rekreációs-terület-fejlesztéssel.

A program célja alapvetően egy olyan nagyszabású (a szabadidő eltöltését is szolgáló) erdő- és parkfejlesztés, amelyben az erdőterületek és ligetek egymással kapcsolatban álló, mozaikos rendszerben jelennek meg.

Írásomban a fehérvári szabadtér-építészet és zöldterület-fejlesztés legutóbbi eredményeit tekintetem át. Természetesen városunk kulturális településfejlesztése számos további elemet tartalmaz: többek között elkészült a labdarúgó-stadion felújítása-bővítése, új aulával bővült és megújult a Szent István Király Múzeum, épül a középkori kőtár és ideiglenes látogatóközpont a belvárosban, és szintén építés alatt áll a multifunkcionális sport- és rendezvénycsarnok.

Hisszük, ha a bemutatott – a hagyomány és korszerűség jegyében fogant – értékőrző és értékteremtő közterület-fejlesztéseink, valamint zöldinfrastruktúránkat megóvó és növelő, valamint városunk polgárainak életminőségét tovább javító terveink megvalósulnak, jó várost hagyunk örökül az utánunk érkező nemzedékeknek.